

MAGYAR KURIR.

Indult Bétsből, Kedden, Mártzius' 13-dikán, 1852.

B é t s.

Ő Ts. K. Felsége méltóztatott Febr. 15-kén költ Kir. végzése által a' Diacovári Ns Káptalanban Fő Tiszt. Matizovich János Urat Idősbb Kánonok Magistert Nagy Préposttá; Fő Tiszt. Jankovich Gábor Urat, eddig Ifjabb Kánonok Magistert Lector Kánonokká; Fő Tiszt. Pinterovich Miklós Urat, eddig betsületbeli Kánonokot és Gorbáni Plebánust Katedrális Fő Esperestté; Fő Tiszt. Pavich Károly Apát Urat és Vinkovzei Plebánust Idősbb Magisterré; Fő Tiszt. Pillippovich Pál Urat Kopaniczi Plebánust Ifjabb Magisterré, és Fő Tiszt. Matich Jó'sef Urat, eddig az Ekkleziiai Historia Professorát Scholasticus Kánonokká kegyelmesen kinevezni.

F r a n t z i a O r s z á g.

A' Követek Kamararájának Febr. 18-kán tartott ülése Salvartenek következő törvényjavallatjával foglalatoskodott: hogy a' nevezetes Férjfiak teste azoknak halála után tiz esztendővel tétessék a' Pantheonba. A' Biztosság, Gróf Delaborde által, a' javallatban lévő 10 esztendőt, 5-re húzta le és azt ítélte, hogy a' holtaknak ne hamvaik, hanem emlékezetek's tiszteletekre emelt oszlopaik vitessenek a' Pantheonba. Szép

gondolat, úgymond Etienne, melly szerént a' Haza, az ő, magokat előtte érdekesített fíjait pompás sirkövekkel akarja megtisztelni, de midőn az ezt tselekszi bártsak ne felejtene el, hogy a' legfelségesebb dologról, a' legnevetesegebbre való általmenetelre csak egy lépés kell, hogy mikor a' törvényadó Gyűlés, ezt a' Pantheon a' nagy emberek emlékezetére szentelte, a' nagy buzgóság miatt megvakittatván, porait sok olly méltatlanoknak tétette oda, kiket a' Nép későbbben ítélőszék elébe hívatott. Bártsak tanúságot adna az az idő, mellyre, az Isten soha se adja hogy valaha még eljussunk, mind azoknak, kik a' halhatatlanítás nyavalyájával küszködven, mindenütt nagy emberre találunk, annak meggondolása nélkül, hogy a' valóságos érdemet egyedül csak az idő ítélheti meg, — a' mire nem 5, hanem 10 esztendőt kell határozni, bátor az ő értelme szerént, még e' sem egészen elég. Őrizkedjünk Uraim! — így szól tovább a' beszélő, — hogy ne tegyünk ideig óráig való nagy embereket; és így ne hasonlitsunk azokhoz az elfajúlt Rómaiakhoz, kik az ő nagy emberek képei tartására rendelt szálájokban csak azért tették be holmi haszontalan emberek képét, hogy azokat ha nekik tetszik onnan ismét kivethessék, 's helyettek másokat tehesse-

nek. — Még egy szót Uraim! — Az előttünk lévő javallat szerént, a' Pantheon által való megtiszteltetést csak egyetlen egy törvény esmerheti meg. Hogy nekünk a' törvényjavallatok feltételét, és azoknak megvitatását illető apró Formuláink hasznosok: bizonyos, — de azt is meg kell vallanunk, hogy azok minket, midőn valamely nagy ember jussainak vitatása, vagy valakinek halhatatlanítása forog fenn, könnyen neveltségre tehetnénk ki. Vegyék gondolóra az Urak, hogy az el kezdés jussa szerént, melly a' Kamara tagjai között akár kit megillet, valamely emlék oszlop, vagy sírkő állítására nézve, naponként minden tag, újabb újabb javallattal állana elő. Ez így lévén, tzelünk, a' mire törekedünk, tételnek e' semmi vé. Publicumunknak, melly a' furtsálokodásra különben is nagyon hajlandó; nem bőven szolgáltatnánk e' külömbféle gondolatokra materiát, ha p. o. az az eset adná magát elő, hogy valaki a' Kamarában két kétséges voksolás után nyerné meg a' nagy ember nevezetét? (nevetés). Illyen környűl állások között hány igazán érdemes ember kívánná hogy hamvait inkább hagyják ott a' hova azok tételtek, mint oly veszekedések között vigyék azokat a' ditsőség helyére. Hogy tehát a' Salverte javallatjában foglalt nagy tzelnek meg feleljünk, azzal tartom, hogy illendőbb formát kell választanunk, nevezetesen, hogy az ezen tárgy felett való határozás végett csak 10 esztendőben kellene egyszer öszve gyűlnünk. Én a' nevezett törvény javallatot, csak egyedül ez alatt a' feltétel alatt fogadhatom el. Keratry, a' törvény javallatot, mint a' melly sok és nagy rendetlenségeknek lehet szerző oka, átaljában kárhoztatta ugyan, különösebben pedig azt nem hagyta benne helybe, hogy a' Pantheon által csak a'

most elő embereket akarják megtiszteltetni. — „Nem rendelések által, hanem — így rekeszti be a' beszélő javallatját — éppen más formán adunk Hazánk-nak nagy embereket. Midőn mi ezen tekintetben már olyan sokszor megtsalattattunk, és önnszeretetünk oly számtalanszor szenvedett sérelmet, nem foghatom meg, hogy tehet valaki még most is ilyen feltételt? Ki ne tudná, hogy a' Pantheon által való megtiszteltetésnél múlandóbb talán semmi sints? Maga Plutarchus, több nagy nevetket adott által a' késő maradéknak, mint a' mennyire valaha törvények által az Urak ráfognak menni. Az erről való gondoskodást, a' Virtuson és időn kívül ne bizzák az Urak senkire, mert csak egyedül ezek teremthetnek és adhatnak a' késő maradéknak nagy embereket. Én a' javallatnak ellene voksolok. Marchall Clausei, a' Salverte vélekedése mellett így ítelt: Akárhon álljon, — ugymond, — valamely emlék oszlop, az csak inkább az Újság kívánás, mint tisztelet tárgya. Mert abban, nem azt a' Férjfit tsudálják az emberek, kit az ábrázol, hanem a' mester embert, a' ki azt készítette. — Sokkal mélyebben hatott még eddig minden szíveket azon egyszerű koporsó kö, melly egy tiszteletre méltó polgárnak hült tetemeit zárja magába; és ha, — tegyük fel, valaha ismét revolutió ütne ki magát, a' Felek darabokra tördelnék a' márvány képeket, — akkor, midőn a' koporsó köveket, a' tisztelettől visszatarthatva csak illetni sem bátorzkodnának. A' Pantheonból tehát Templomot, és nem museumot kell tsinalni. Ha a' Salverte javallatját a' Kamara tsakugyan el fogadja, én a' Pantheon által való megtiszteltetésre mindenek felett Marchall Neyt ajánlom. — Minden felől kiáltás: „hát Na-

po le ont miért nem?“ Ezzel a' vitásoknak vege szakadt — és már a' voksolásra sem lévén idő, az, Febr. 25-kére halasztatott.

Febr. 24-kén a' Követek Kamarájában d' Argout a' Choleráról beszélvén azt mondá, hogy ha az, Frantzia Országba találna jönni, az Igazgatószéknek éppen nem tzelja a' népek bezárása. A' dögleletes nyavalyák ellen legjobb eszköz a' bátorságban való létel, és a' Bizodalom. Egyéberánt d' Argout Úr nagy reménységben van, hogy a' Cholera nem fog Frantzia Országba menni, vagy ha tsak ugyan be megy is, olyan szeliden fogja magát viselni, mint Londonban. Ugyan ezen ülésben több kérő levelek olvastattak fel. Azok között, egyben a' St Nicolas de Porti pap Marron Úr a' Cholera ellen óvó eszközül nevezetesen azt ajánlja, hogy az Istent, az ő bünt büntető ostorának az Országról leendő elfordításáért, közönséges könyörgések által kell kérni. Ezzel nagy nevetések között a' napi rendnek vége lett.

A' Király nem régen sétálván a' Páris útszáin nagy sebességgel nyargalt el mellette egy lektikahintó (Cabriolet) a' melly ötet ha egy házajton hirtelen be nem ugrott volna, bizonyosan el tapodta volna. A' Cabriolét tulajdonosa, Berthier Úr, ki abban tsak maga ült el fogattatott, de ismét szabadon bocsátatott, mig később a' Király személyén tett sértésért tsak ugyan, újra fogságba téttetett. Darab időtől fogva Frantzia Országban sok személyeknek tömlöztzre lett vettetéséről emlékeznek az Újságok. Ez a' sors különösebben a' könyvszerzőket, és újságírókat érdekli. A' nyomtatás szabadságának ilyen nagy mértékben talán még soha sem tapasztalt üldözését látván sok Journalisták, azt állit-

ják, hogy reájok nézve talán hasznosabb volna a' könyvvizsgálás (Censura), mert úgy nem volnának kénytelenek idejeket vagy a' tömlöztzben való ülés vagy magoknak a' törvényszék előtt való mentésére, pénzeket pedig a' perre vagy büntetésre vesztegetni. — Mostanában némellyeket két képért a' köre metzők (Lithographus) közzül is befogtak. Ezen képek közzül egyikben a' Budgetot, egy nagy, pénzes zatskó forma hasú ember ábrázolja. A' Királyi fiscus ezen nagy hasú ember képe (noha soványabb) és a' Frantziák Királyájé között hasonlatosságot találván, azzal, ennek személyét tartotta meg sértettnek. A' másik kép egy lovat és arra festve két személyt mutat ezen alólirással: „Paris és Lyon“ azok tsak egy ugrást tesznek (ils ne font qu' un saut — itt a' szóban játék van: mert ez a' szó: saut, melly ugrást teszen — a' kimondásban így hangzik: sot, a' mi annyit tesz mint bolond, — és így az említett frantzia mondást így is lehetne fordítani: azok tsak egy bolondot tesznek.) A' lovon ülő két személyek közzül az egyik az Orleani Hrg., másik Soult a' hadi Minister. Az ezekért történt fogságra való vettetésre is azt a' megjegyzést teszik a' kömetzők, hogy X-ik Károly alatt sokkal jobban volt dolgok, mert akkor legalább ki volt szabva, hogy mitsoda képeket metzhetnek és árulhatnak el, most nipts, 's munkájoknak nagy részét confiscálják.

A' múlt hónap elején Algirban nagy mozgás volt. Reá okot az új Rómányozónak azon hirdetése adott mellyben az a' Városbeliektől a' katonák matrátzába 4500 mázsa gyapjút (melly 260,000 Frankot ér) kívánt. Ezen hirdetésre a' Maurusok Metseljeikbe gyűltek 's jelenték, hogy nekik se gyapjút

jok se pénzek, és hogy nekik Marchall Bourmonttal tett alkujok minden a' féle kívánságokat kirekeszt. Ha tsak ugyan erősködnek rajtok, ők hajókat kérvén, Smyrnába mennek. Ez a' mozgás a' falukra is kihatott, melly meg tettett onnan, hogy a' Városba semmi némű eleség nem vitetett. General Savary kívánságát későbbben felényire tévén, a' tsendesség azonnal vissza állott.

Mitsoda jobbitást tett légyen a' Pairek Kamarája azon törvényen, melly XVI. Lajos szerentsétlen halála meginnepléséről 1816 eszt Jan. 19-kén hozott, nem esmeretlen dolog Olvasóink előtt. (lásd Magyar Kurir Nr. 17. lap 155) Portalis Úr ezen jobbitás megsemmisítése eránt ismét új javallatot tett a' követek Kamarájának Febr. 28 ki ülése elébe. Melly javallat következésében, rövid beszélgetés után; minthogy a' nevezett törvény tárgya már egy időben jól megvitatódott a' Praesidens fel olvasta a' törvényt, a' szerént, a' mint a' Pairek Kamarája azt elkészité: „1-ső tikkely: A' közönség és adminisztratiók, a' törvényes ítélőszekék ülésai, gyásznak jeléül Jan. 31-kén minden esztendőben szünjenek meg“ és így szólott: jelen voksolásunknak tárgya az éppen most említett tikkely. A' kik azt megtartani kívánják, álljanak fel (mély halgatás, senki se mozdúl, tsak egyedül Oberhein András). Azok álljanak hát fel, a' kik ellenkező értelemben vagynak. (Oberheinnon kívül, abban a' pillanatban mindjárt mind felállottak.) Ezen szavak hallatnak: bravó! bravó! 2-ik tikkely: A' Jan. 21-dik napja meginnepléséről szóló 1816 eszt. Jan. 19-ki törvény eltöröltetik. Tsak ez a' tikkely lett tehát tárgya a' voksolásnak,

és 26 vokok ellen 262-vel ez fogadódt el.

Az Olasz Országba küldött hadról ellenkező híreket hallunk: A' Messenger des Chambres Touloni levelek után mondja: hogy Olasz országba ment sergünknek egyik fele kikötőhelyeinkbe már visszatért, a' másikat pedig minden órában várjuk. A' Gazette de France hasonlóképpen Touloni tudósítások szerént Febr. 25-kán éppen ellenkezőképpen ezt beszéli: hogy a' Sphinx nevű hajónak parantsolat szerént szüntelen készen kell állani, hihetően azért, hogy Olasz Országba hivatalos leveleket vigyen. A' Marengo nevű linea hajó, katonák felvételére szüntelen készen áll. Caravanne nevet viselő Corvette 580 emberrel és néhány ágyukkal azért jött vissza, mivel a' tengeren nagyon megrongálódott. Még nem tudni, hogy a' visszatért katonák, más hajókon elfognak e' ismét menni vagy nem.

Egy Frantzia hajó Febr. 16-dikán Terceirától 40 mértföldnyi távolságra találkozott a' Dom Pedro Expedíciójával. Egy tiszt, ki Dom Pedroval egy hajón utazik, így ír: „Örömmel jelentem az Úrnak, hogy, a' mint reményljük, hólnap elérünk arra a' pont-ra, a' honnan sok vitézek fognak velünk Portugalliába utazni. Dom Pedro egészséges. Minden dolgaink jól mennek. Hajóseregünk egy kis hadihajót fogott el portugalliai zászló alatt.“

A' Journal des Debats írja: A' Febr. 2-ki történetek sok és tüzes törvényesen való megtámadásokra adnak alkalmatosságot. Mindennap több több személyek vettettek fogságra, a' kik között nemes származásúak is találkoznak: úgymint Gróf Floirac és de Riviere's Báró de Maistre. A' dolog nagy kiterjedésűnek látszik lenni.

N a g y B r i t a n n i a.

A' Times a' Reformbillre nézve így okoskodik: „Tudva van, hogy a' Király Lord Greynek telyes hatalmat adott, a' Pairek számát annyival nevelni, a' mennyi a' Reformbillnek, a' Felső Házon való keresztül menetelére szükséges. Mi hát az oka hogy ezta' nemes Gróf olly sok ideig húzza halasztja? Nem tudjuk ugyan bizonyosan, hogy fél e' a' nemes Lord ezen rendszabástól, de ha ellenségei ezzel, mint valóssággal, úgy ditsekesznek, 's baráti ugyan ezt lesütött fővel esmerik meg és rajta sajnálkoznak, hogy ez (a' Lord Félelme) nem lehetetlen, minden erőltetés nélkül a' leg bátrabban ezt feltehetjük. Tegyük fel, hogy a' Pairek tételében éppen úgy ellenkeznék egy bizonyos liberale - királyi - Ministerium (Whig - Tory - Ministerium) mint annak nem tsapodár ellenségei; mi vólna ezen ellenkezésnek oka? Azt mondják, hogy egy illyen rendszabásban sok akadályok találtatnának. Akadályok! dehát ki tenné azokat az akadályokat? Talán az alsóház, mellyben lévő tagoknak ez idő szerént három ötödrésze óltalmazza a' Lord Grey ministeriumát? Vagy a' felyebb említett akadályok a' néptől kerülnének? Az angoly nép, akadályoztatná a' maga Képviselőit és a' Ministeriumot, az újításban (Reform)? — azon újításban mellyhez az, minekutánna a' Ministeriumtól azt megnyerte olly bizodalmason ragaszkodik? Azt is mondák: hogy hát ha Paireket teszünk és, még is vesztünk? Felelet, ha szinte azt, hijjában tselekeszszük is, százszor ta jobb lesz, mint el sem indulni a' szabadulás egyetlen egy útján? Ha az il-liberalisok, még ezen fontos és hathatós rendszabás használása után is erős-

sebbek lévén, nekünk, a' bill mellett tett jó rendszabásainkal fel kell hagynunk, legalább minden azt fogja mondani: a' Ministerek kötelességeiket teljesítették; és férjfiakhoz illő módon hartzoltak 'stsak azért győzettek meg, mivel győzni általjában lehetetlen vólt. Ezen esetben a' Ministerek, az ő polgártársaiknak ezer köszönetei 's áldásai között fognak a' hivatalból kilépni, 's a' britanniai népnek továbbra is választott vezérei maradnak. De kérdés; lehet e' valamivel menteni a' Pairek nem tételét, akkor, midön ama közönséges indító okon kívül: hogy a' Lordok az Angoly néppel egyeztessenek meg még ezt a' billt is, melly az Ország sorsát elválasztja, igazán gondolóra vesszük, — midön nem tsak a' Kabinét és ezen Tanáts tagjai, hanem minden mester-ember és napszámos is tudja Britanniában, hogy ezen Országban a' békesség és törvények további Virágzása vagy elenyészése a' billnek jó vagy rossz kimenetelétől függ; — midön a' bill visszavetésével az Ország-ra nézve ki pótolhatatlan, Lord Greyre nézve pedig ollyan következesek vagynak öszve köttetve, mellyeknek ő előtte tsak emlékezeteknek is irtóztatóknak kell lenni; — értjük az ő megbukását, és a' liberalisoknak, legalább is egy egész századig, semmiféle emberi erő által meg nem akadályoztatható semmivétételét. De tegyük fel, hogy a' Ministerek hivataljokból nem esnek ki, — ha a' Billt azért vesztik el, mivel annak keresztül vitelében még tsak próbát sem akartak tenni, — ha azt az egyetlen egy fegyvert, melly kezekben vólt, hüvelyéből ki sem húzván, a' megverettetés után így kiáltanak fel: Annak okai nem mi vóltunk! Megvettetésen és gyalázaton kívül várhatnak e'

valamit, — mint hízelkedők, nem lesznek e' ők idiótáknál egyebek? — és mint haza árulók, nem nyúlszívű emberek e'? Fog valaki rajtok sajnálkozni? — ki lesz az, a' ki midőn az 1852-ik esztendei félénk liberále Ministeriuma eszébe jut jajszókkal nem fog felkiáltni? Az Isten őrizze meg Wilhelm Királyt félénk barátaitól! Mert az ő derék népe, nyilvános ellenségei ellen meg fogja őket óltalmazni.

Gróf Aberdeen, az alsó háznak Febr. 27-ki ülésében, azt kérde Gróf Greytől, ha valyon nem tudná e' megmondani, hogy a' Frantziák, miért küldtek sereget Olasz Országba, és hogy megegyezésével van e' ez, a' britanniai Kormányzéknek? Gróf Grey ezt viszonozá: ő hozzá sok hivatalos levelek érkeztek ugyan, de még most azokat nem közölheti. „Aberdeen ezen maga viseletét kárhoztatta. A' nem avatkozás Systemája úgymond — tsak tsupa bolondoskodó játék. Ollyan részébe megyen ugyan Olasz Orzágnak a' Frantzia erő, mellyben tsendesség uralkodik, — de merem állítani, hogy ez a' tsendesség, a' három színű zászló kifüggesztése után, nem fog ottan sokáig tartani, és hogy a' mások dolgába való beleavatkozás szembetűnőbb ennél még eddig soha sem vólt, a' mire a' Ministereknek felette nagy figyelmet kell fordítani.“ Gróf Grey felel: „sokkal illendőbb dolog lett volna a' nemes Grófnak még egy kevés ideig várakozni. Hogy az Olasz Orzági történeteknek az a' kimenetele lesz e' vagy nem, a' mit az én Nemes barátom hiszen, nem tudom, annyit mindazáltal mondhatok, hogy Anglia és Frantzia Ország között sorosabb öszveköttesre és jobb egyetértésre nagyobb szükség soha sem

vólt, mint most; és hogy velünk a' Frantzia kormányszék mind eddig egészen az illendőség törvényei szerént bánt. Most tehát ezennel ismét azt mondom, hogy az Olasz Országba küldött Expedítióról többet nem mondhatok, mivel ministeri kötelességem nem engedi, hogy most még arról beszéljek.

Febr. 24-kén Londont ismét olly sűrű köd borította, a' millyenre a' lakosok sok esztendők óta nem emlékeznek. A' Királyné születése napja éppen azon estve tartatott, — tiszteletére a' városban sok helyeken illuminatiók készítették, de a' köd miatt azokat látni nem vólt képes. Mellyre nevezve — különös — de valóságos dolog — hogy a' fáklya hordók, az illuminatiók körül magassan tartván fáklyájokat ezen szavakkal hivogatták a' népet „Itt van egy Illuminatio!

P á p a B i r t o k a.

A' Pápa, azon alkukötésben, (lásd Magyar Kurir 19 száma darabjában a' 152 lapot), mellyet az Anconai fellegrvár Commandása Ruspoli, Frantzia Obester Combessel ideig óráig kötött, nem tsak meg nem egyezett, hanem azt forma szerént kárhoztatta, és megparantsolta, hogy minden azon kötésben résztvett tisztjei számadásra vonattassanak, hogy Anconát és az abban lévő erősséget a' politzia őrizeteken kívül, minden Romai fegyveres néptüstént hagyja oda, 's menjen a' tartománynak más városaiba.

P o r t u g a l l i a.

A' Spanyol Kabinet, Dom Miguelnek jelen szorúlt állapotját, a'

Spanyol alatt valók Portugalliában eddig vólt privilegiumainak szaporítására 's bővítésére és az ez előtti egyezésnek a' Spanyolokra nézve terhes tzikkelyei semmivé tételére használja. A' Tájó környékéről való eltávozást illető parantsolat szerént az Angoly és frantzia hajókról, hajós legényeikkel 's katonáikkal együtt sok tiszték szállottak a' szárazra, kik nagy részént Lisbonában tartózkodnak. Ezek között némelleyek, a' néppel öszve verekedtek és a' politziát megzabolázásokra szükséges eszközök elővételére kénszérítették. Dom Miguel a' tömlöztötetésben most is nagyon szorgalmatos — Alemtéjóban nem rég négy gazdag földes Urat fogatott el. Itt a' Donna Maria részéről sok proclamációk forognak az emberek kezében. Nagy nehezen a' Dom Pedro nyilatkoztatása is bejött Portugalliába és azt mindenek nagy kívánsággal olvassák. A' politzia minden igyekezete mellett sem tudá még ekkoráig az említett irományok terjesztőit kikurkászni.

Párisi Újságok szerént Mártz. 2-kán már tudósítás érkezett Párisba a' felől, hogy a' Portugallia ellen felkészített hajós sereg Belle-Isleből egy hétig tartott tengeri utazása után Terceirába megérkezett, a' hol Don Pedro rendkívül való örvendezéssel fogadtatott.

A' Pénz folyamat Mártzius' 12-dikén,
közép ár:

A' Státus' 5p.Centes Obligátzióji 85 7/8
Az 1820-béli sorsosok: 172 1/2
Az 1821-béli hasonlók: 120 3/8
Bétsvárosa 2 1/2p. Centes Bankó Obligátzióji: 47 for. keltek, mind Conv.
A' Bank-Aktziák keltek 1114 for. ton
Conv. Pénzben.

A' Magyar Tudós Társaság Igazgatóságának

J E L E N T É S E

a' Társaság 1831-beli Munkálódásairól
's Pénztára mibenlétéről.

Első Esztendő.

A.

A' MAGYAR TUDÓS TÁRSASÁG'
MUNKÁLÓDÁSAI 1831-ben.

Az Igazgatóság, Posonban Novem. 17-kén 1830-ban tartott legelső ülésében, Elölülő 's Másodelölülő választása után 23 rendes tagot nevezett ki. Ezek 1831-dikben Februarius 14-dikén megkezdett üléseikben tiszteletbeli tagot tizenhatot, hazai levelezőt huszat, külföldit kettőt választottak és együtt mingyárt, az alaprajzban kitűzött ezen tárgyakhoz fogtak: I. Honni nyelv miveltetése. II. Munkák kiadása. III. Munkák megbirálása. IV. Jutalomkérdések. V. Tudományos utazások. Mit teve a' társaság ezekre nézve hetedfél hónap alatt, mivel az országot ellepett cholera ötödfél hónapig szakasztotta félbe üléseit, annak köztudomásra adása itt következik:

I. Honni nyelv miveltetése.

I. A' közösen ohajtott nagy magyar szótárhoz a' társaság minden tudomány, művészség, kézi mesterségbe li műszavaknak az eddig megjelent magyar könyvekből kisedése által fogott; hogy így a' többféle író többféleképen próbált kitétele együtt legyen, 's azoknak java választassék ki. Ki vagy on enél fogva néhány tiszteletbeli 's minden rendes és levelező tag között a' nyelvtudomány osztályából 70 munka, a' philosophiáéból 68, a' történettudományáéból 302, mathesiséből 50, törvényéből 59, a' természet tudományaiból 253

osztva. Van figyelem a' theologiai műszavakra is. Most a' tagok ezen dolgoznak, nehánya pedig a' philosophia és mathesis osztályából, műszókivonatját már be is küldötte. A' mint majd egy-egy osztály készen lesz, annak műszavai kiadatnak, hogy az ekkép közrebotsátandó példányoknak több értelmes hazafiakkal közlése után, vélekedésüket a' műszavakról a' társaságnak nem tagjai is előadhassák, 's a' talán nem épen jól kifejezettek helyébe jobbakat ajánlhassanak. Így mintegy az egész ország vévén részt országos köz tulajdona minél tökéletesebb öszszeszerkeztetésében, annak gyanúja, mintha önkény's makatsság akarna tolni a' nemzetre szükséges műszavakat, elsimuljon, sőt ezeket a' miveltségben gyarapodó magyar, mind nyelve természete, mind a' világos értelem megkívánása utján, új kintsül, szavai közé készebben fogadhassa.

2. Ugyan e' szótárhoz a' tagok gyűjtik a' vidéki szavakat a' mindennapi életből, az elavultakat könyvekből; 's már effélék a' társasághoz érkeztek is bé.

3. A' nyelvtudomány osztályának helybeli tagjai a' nyelv körül eddig tett vizsgálódások megtekintése után, javallatjukat a' magyar helyesírásra és a' hajtogatás példájira nézve, az Augusztus végére határoztatott, de a' cholera miatt elmaradt nagy gyűlés helyett, a' közelebbire adják be.

II. Munkák Kiadása.

1. Külömbféle kézirat, vizgálat alá 's kinyomtatás végett 1831-ben, a' társasághoz 16 érkezett. Ezek között 4,

Folytatása a' Félárkus Toldalékban. (Nro. 6.)

5. Pá-

megvizgáltatása után, mint nem a' Társaság tzeljaihoz tartozható, visszament; a' többinek most foly általtekintése.

2. A' magyar játékszínnek jó darabokkal elősegítése tekintetéből megkérve a' Kassai Magyar játékszinre ügyelő Ns. Abaúj Vármegyei küldöttség a' társaságot, ez olasz, angol, frantzia, német és spanyol nyelvből hetvenegy féle szomorú, víg és énekes játékot jegyzett ki, 's azok fordítására minden tagot sőt nem-tagot is amazok által felszóllított. Ezek közül fordításra jelenttek magokat eddig öten, de munkájok még bé nem érkezett.

3. Hogy a' régi görög, római, 's új olasz, franczia angol, német rengek tollú 's nagy hasznú írók nyelvünkre fordítása is folyamatba induljon: felszóllított minden rendes tag az említett idegen nyelvű, leginkább kitűnő, legfontosabb 's osztályához tartozó olyan munkák tzíme feljegyzésére, mellyek

a) vagy örök időre megismert első rendű betsű, vagy

b) a' magyar kir. birodalmat közelebről illetésük, vagy

c) minden hazai rendre kiterjedő közhasznuságoknál fogva legeslege'őször fordítandók. Minden osztály beadván már az idetartozókat, a' kinek mi tetszik, azt fogja választani fordítás végett, sőt nem tagokat is örömmel lát majd a' társaság fordítóji sorában.

4. A' társaság évkönyvei számára már több értekezés készen áll. Ezek első kötete 1832 elején jelent volna meg, de 1831-ben köz ülés a' cholera miatt nem lehetvén, a' folyó 1832-ben tartandó köz ülés utánra maradt.

T O L D A L É K,

A' MAGYAR KURIR'

21-dik Darabjához.

5. Pályamunka az 1831-ben megjelent magyar munkák közül eddig elékettő van kijelelve, mellyek és a' még később kijelelendők közül egyik a' 200 darab arany jutalmat kapja.

III. Munkák megbirálása.

Folyó iratját a' társaság „Tudománytár“ czim alatt kívánná kiadni, és hogy a' magyar királyi birodalomban kijövő minden nemű's nyelvű munkának annál bizonyosabb ismérétehez juthasson: minden könyvnyomtató-műhelyt felvigyázás alá rendelt. Külföldi munkákra nézve pedig több folyó iratot jártat. Így az említett folyó iratba jövendő kivonatok és tudományos jelentések kidolgozása, összegyűjtése, egész esztendő alatt folyt, 's ide tartozó együtt már több is van. De a' héti ülések e' tárgyat még a' nagy gyűléssel is közölni akarván, az 1832-re esni kellettnek elhalasztása miatt, a' Tudománytár dolga is a' közelebbi nagy gyűlésig marada függőben.

IV. Jutalomkérdések.

Közülést, melly az alaprajz szerint a' jutalomkérdéseket kihirdeti, az említett ok miatt tartani nem lehetvén, a' nyelvtudomány és philosophia osztályának 1831-ről szöllő két kérdése, a' történetírás és mathesis osztályából 1832-

re felteendő két kérdéssel együtt az 1832 beli közülésben lesz közzé téve.

V. Tudományos utazások.

Ezekre még eddig ok nem fordúlt elő.

(Folytatása következik.)

Erdélyi Ország.

Sz. Somlyó, Febr. 26-kán. Kis-Szántói Tekintetes Pethe Ferentz Ur, sok jeles munkájival, a' Magyar nemzeti Literaturának halhatatlan előmozdítója; a' Nemzeti szorgalom' lelkes ébresztője; az Erdélyi Híradó' és Társalkodó fáradhatatlan édes atya, ez a' maga is igaz Tudós, tudós világ Barátja, sok Tekint. Vármegyéknek, azok között Nms Kraszna Vármegyének is T. Bírája, e' folyó hónap' 21-ikét követett éjjel, Sz. Somlyón, öt napig tartott szembetünőbb elgyengülés után, tudós és munkás pályáját az halállal, utolsó szempillantatig ép elmével, írtózás nélkül szembe menve, az érdeket betsülni tudó minden Jók sohajtásaiktól kísértetve, életének 70-ik esztendejében: bévégezte.

Ez a' széles esmeretű, nagy tapasztalású, tenger tudományú, 's nem csak a' két Magyar Haza, hanem sok külső országi Tudósok, Tudós-Társaságok előtt is betsben tartott, 's három

koronás Királyoktól, 's a' Magyar Hazától is jutalommal megtisztelt nagy Magyar Tudós, egy böltshöz, és keresztényéhez illő lélek jelenléttel, és reménységgel szenderedett által az örökévalóságra.

Mennyire betsülte városunk és környékünk ezen tsak fél esztendő nagy polgártársát, bizonyítja azon minden valásbeli felekezettől, 's még a' vidékről is az ő utolsó tisztességtételére egybegyűlekezett szomorúnép, melly előtt Febr. 26 kán az ide való Ref. Ekklé'sia nagy tudományú, és esmeretes ékesen-szóllású Papja, 's egyházi vidékünk Fő-Jegyzője nagytiszteletű Kovásznai Kovács Ferentz Ur, a' Pred. Köny 9-dik R. 12 V. utolsó tikkelyéből, a' néhai nagy Tudósnak országokszerte esmeretes érdemihez illő szomorú halotti tanítást tartott; mellyben azt mutatta meg, a' Bölcs felvett szavai szerént, hogy sem az okosság, sem a' bölcsesség, sem a' cselekedet nem mennek a' koporsóba; hanem azoknak jó következei élnek a' maradékoknak bóldogságokban, előmenetelekben, nemzetségre; ebből azt a' természetes következtést húzta ki, hogy az ilyen okos, bölts és munkálkodó nagy Lelkek méltók a' betsületre, tiszteletre, háládatosságra és követésre. — Ezután a' néhai nagy Magyar Tudós egész életének apróra szedett darabjaira ereszkedett ki, úgy olvasván fel a' beszéllő szent

helyből, mint maga a' Néhai, elhunyt előtt kevés napokkal maga kezeivel feljegyzette. — Ezen halotti tanítást követte egy más szomorú beszéd, mellyet a' tudományok és tudósok méltó betsben-tartására intézett, és a' néhai nagy Tudósra igen helyesen alkalmaztatott kifejezésekkel, Sz. Bagosi Ref. Pap Tiszteletes Fazekas Úr tartott.

Székely Udvarhelyről

Febr. 12-kén 1852.

Még alig estveledett, mikor a' mozsarak ropogási Hirdették nálunk, hogy Felső Fejedelmünk Várt születése ditső napját holnappal elérjük. — Egybe világíták minden hív városi polgár Ablakait gyertyák, 's köz lett az örömbemerülés. A' mozsarak sűrű dörgésit ezerszeres Éljen Hangja nevelte kivált, a' nép érzése jeleül. Így volt a' mondott öröm innep kezdete nálunk!

Díszesen ki vala világosítva a' Tanáts Ház 's annak ablakában Ő Felsőge képe; szépen a' Nemes Szék Prae-latorialis Háza, valamint a' Reformatum Collégium, a' mellynek előtte az Ifjúság énekelt és musikált. Különösen fénylettek a' Szent Miklós Hegyére épült díszes Residentia minden ablakai kü-lömb figurákkal kivilágosítva, 's mellette a' Szent Miklós Temploma előtt egy magasan fel emelkedett oszlopon ragyogtanak ezen Chronosticalis írások:

Titán rVbens! soLito VenI serenlor

reglqVe fortIter plo et strenVo patri
patriae fer eX toro tVo sVrgens aVe.

ELjen FERENTZ TSÁSZÁR JELES BÖLTSESSÉGŰ
FEJEDELEM 'S ATYA RITKA REGYESSÉGŰ
HOSZSZV ÉVIG! ezt HIV ALATVALÓINAK
AJAKOK HARSOGJÁK 'S SZÍVEK FALINAK.

A' mellet a' Királyi Gymnasiumbéli Ifjúság énekelte (Isten-Tartsd meg FERENTZÜNKET 's a' t.) Szakazonként pedig zengett a' szép Musika, az alatt pedig az egész városon sűrűen hangzott a' forró Éljen mindenfelé. Más nap virradtára újra hirdették a' mozsarak durrogási az Innepet. Elsőben a' Reformatum Templomban tartatott a' Tisztelet és Háláadás, annak végzésével a'ki szabott időben a' Plébánia Templomában a' Harangok öszve Húzatatása után; a' Nemes Szék Tekintetes Tisztjei, az Anya Város Magistratusa, 's a' Városnak minden Czéhei, szépen öszve se regelve mentenek fel a' Parochiale Templomba, a' hol a' Háláadó Dítséret 's Isteni Tisztelet, a' néptől a' Fejedelem-

hez vonszó Hívással énekelletett el. Mindennek vége lévén, fényes ebéd volt a' Nemes Szék Királyi Administratoránál Méltóságos Abrahámfalvi Ugron János Urnál, másik a' Nemes Szent Miklós Megye Plébánusánál, Udvarhely Anya Szék Fő Esperestyénél, és a' Királyi Gymnasium Praefectussánál Fő Tisztelendő János Elek Urnál, mind két helyen fellévén osztva a' Vendégek. Holott a' Felső Királyunk I-ső Ferentzért, mint Kegyes Uralkodónkért és a' Felső Egész Uralkodó Házért, mozsár ágyúk durrogásiközött sok poharak ürítették, sok Éljen, Éljen I-ső Ferentz Királyunk, Kegyes szeretett Haza Atyánk hangos harogásai között.

H á l á a d ó K ö s z ö n e t.

A' Késő maradékinknál örök emlékezetben fent tartó kegyes Földes Uraságunknak, és a' Földes Uri Igazakat Kormányozóságnak, Városunkban 12 egész hetekig tartó Cholera nyavalyának ideje alatt részint velünk, részint pedig 4033 Lakó társaink közül Cholerában megholt 358 Barátink, gyermekeink, 's Atyánkfiaival a' halálos órájokban is éreztetett határtalan kegyességét, 's jótévő Intézetét a' T. T. Publicum előtt e' következőkben kívántuk ki jelenteni.

Valamint a' fent nevezett nyavalyának pusztító veszedelme Városunkhoz közelíteni hallattatott, azonnal a' Mltos, és Fő Tisztelendő Csornai Prépostsági Földes Uraságunk részéről jelesen Fő Tisztelendő Mócz Antal Administrator Ur által Város házuknál a' maga elől Ülése alatt köz Gyűlés tartatván, abban hathatós, és szívreható beszédjei által a' Veszedelem esetében leendő magunk miként viseletéről bennünket a' Tisztelt Administrator Ur nem csak ébresztett, hanem Ő maga az általunk kinevezett Betegek felvigyázóit, és Gyámolóit (kiknek a' tisztességes étel, és ital kiszolgáltatásán kívül készpénz, 's Gabonabéli fizetés is az Uraság által meg rendeltetett) a' Betegekkel leendő miként bánásra tanítottotta, oktatta, 's ezek után való fel vigyázatot Ő maga személyesen leg szorgalmatossabban teljesítette — Ezen Gyűlésben tudtára adta a' Tisztelt Administrator Ur a' Népnek, hogy valakik szükségben volnának 's akár magok, akár betegjeik táplálására elégtelenek, mind azok Ő hozzá segedelemért bátran folyamodjanak: — a' Betegek számára külön a' szükölködőknek azonban minden személy válogatás nélkül, mind a' Prépost Ur Ő Nagysága, mind a' Fő Tisztelendő Convent Konyhájából étel 's ital adattott, a' Betegségben sínlódó házi népet ápolgatni féltő embereinket Ő maga sze-

mélyes bátorságával a' gyámolításra bizodalmasan bátorította: — a' Rémülés és végső szegénységre jutás miatt tisztességesen már már el sem takarítható nagy számú holtaknak az emberiséghez illő móddal leendő el temettetésére egy Hallottas ketsinak fel állításával sok ember társainkat a' rémités, és Kétségben eséstől többnyire származott haláltól Ő mentett meg, — szóval olly hasznos, és tziel erányos Intézetet tétetett, 's példás bátorságával bennünket ébresztett, mellyeknél fogva bátran el mondhatjuk, hogy a' Tisztelt Administrator Úr annyit tett érettünk 's mellettünk, mellynél többet embernek tennie lehetetlen vala. — Azt még az Uradalom részéről el nem halgathatván, hogy a' gyámolításunkra rendelt két segéd Orvosoknak (kiknek fáradhatatlan iparkodását köszönettel említtenünk kell) az egész itt létek ideje alatt a' tisztességesebb élet mód ki szolgáltatott.

Ezen példát az Uradalmi Rendes Ügyviselő Urnak itthon nem létében követte az Uradalmi Vice Fiscalis Nemzetes és Vitézlő Szeredi Kovács János Úr, ki a' Tisztelt Administrator Úr által ki adott Rendeléseknek végre hajtásában Segéd kezet nyujtván, az elkeseredetteket Vigasztalta, az el szegényedett Betegeknek fel gyógyulását Ő is azzal elő segítette; hogy eledel, és élelembeli segítséget többeknek nyujtott.

Továbbá helybeli Plébanus, és V. Esperest Nagyon Tisztelendő Barbély György Ur, ki az elnyomorodott emberiségnek eledelbéli táplálásán kívül, a' házi szegényeinknek általunk meg rendelt főzelékek meg szerzésére készpénzbéli segedelemmel volt: Lelki Pásztori kötelességének tellyesítésében két Kaplányával, ú. m. T. Polgár Ferencz, és Toth Antal Urakkal együtt olly fáradhatatlan lévén, hogy mind egyik holt testet, habár az naponkint 20-ról 27 számra szaporodott, egyenként be szentelte, a' Temetőig külön el kísérvén, a' leg tisztességesebb móddal lelki egész vigasztalásunkra el temette: — el felejthetetlen jó akaró 's már 47 Esztendőket köztünk töltő Tanítónk Bohár Mihály Úr pedig a' Holtak kivitelére a' kétségben esés miatt emberünk már nem találtatván, a' Hallottas kotsi eleibe fogatott tulajdon lovain a' holtakat kivitette, 's nagy részét el holt Atyánkfiainknak, 's Rokoninknak minden fizetés nélkül el takarítani segítette.

Végre Városunkban lakó, 's a' Tekintetes Nemes Vármegyénknek egyik fő Orvosa. T. Sándorfy János Úr a' beteg ember társainknak segítséget hamar nyujtó Orvosi szereivel éjjel 's nappal szegénynél 's boldognál egyeránt védelemül lévén, többeket a' halál torkából kihúzott, 's így noha nagy a' Veszteségünk; de fájdalminkat az a' Vigasztalás enyhíti, hogy Városunkban 12 egész hetekig tartott veszedelem ideje alatt, Földes Uraságunk, 's a' fent Tisztelt Uraink által tett hasznos Intézetek 's jó tselekedetek következésében, sok betegek életben meg maradtak, az egészségesek a' kétségben eséstől felmentettek, 's tsak az Isteni gondviseléstől lehetett többet várnunk!!

Örök, 's Gyermekünk szivekben is bé oltott Hálaadatosság illy kegyes Földes Uraságnak, és a' jó Intézetet tevő Kormányozásnak mind ezekért. Költ Sopron Vármegyében, Rabaköznek Csorna nevű fő Mező Városában Februárius 28-kán 1852.

